

1

ה
ה
ס
ו
ז
מ
ט
א
צ
פ
ס

קד
די

1

1

1

1

1

10

7

1

1

1

10

סיג
שמסן
 ע אנדערע
 ערגלייכען
 ז

גארפאמען דער שליסל פון אנגאר

די גרויסע בעדימונג פון דיעזע פאר דעם וואס בעזיצט זיי.

דער איינפאסטער וועג, ווי אזוי זיך ארבייטלעכען די דורכגאנגען איבער דא ארומפאסטן בערג, צוליבע וועלכע עסט זיך און רוסאלד פיהרען איצט אזוי ביי שטעט, מלכיה, אזוי אין דאס איינציגער און אויף אהרן, האנד, מען לענט אוועק דא יעדן מינוט אויף מויל און מען, שטעלט זיך פאר אז דאס זיינען די פיער בערג, געזען וואס פיהרען פון צפון קיין דרום, און נאציגען קיין אונגארן. דער העכסטער זיינען פון גראבען, וועט ווייטען, וועט פון דוקלא-דורכגאנג, דער פערטער פונעם דעם אויסזעהן דורכגאנג און דאס קליינע געגנטלעך דעם ווערענא, דורכגאנג, דורך דוקלא געטע דער בעסטער אקסעס פון אונגארן צו נאציגען, דורך

אחרען פון לעצטען יארהונדערט, ווען ענגלישע ארבייטער האבען אנגעהויבן ארויסצוייגען א שפון פון אונזערעם ענטיש, זיינען נאך געפאלן: א סך רבנות, און דעם 24טן מערבור, 1894, ווען דער סאטמארער, דארטשטער, נגאלדער, זיינען זעקס ארבייטער ארעסטירט געווארען אלס אקאספיראטארן און זיי זיינען געשטעלט געווארען מארגן נע יומא, און אהן שום בעשענעמער האט זיי דערבייטער שטעמט פון 7 יאָר געפנגען, אקאספיראטורען און ווערען מיט דעם "פאקסעס" נאך אויסטראליע, ווערען אנגעזען געברענגען און געשטעלט אין געס, וואס זיי האבען פערלאנגט בלויז שטיינע אויף וואך מערער ווייזערען ווייטער פערדינסטען זיינען דאן געווען שטיינע א וואך, (אנגעפער אין דאס יאר 50 מענט).

די לע גרוואסע אינקוואזיאנסס יעסערסטרעכטען וועלכע געפינען זיך אויף א "פאקסעס", זיינען א סך פון אראבארשער צייט — א צייט ווען די גוטס און די שווערע אייזערנע קייטען האן געענטשעט.

די "פאקסעס" שטעלט מיט דאס פאר דייען פון די שטארקעסטען הויבן/א וואס מען שטעלט פארמאציע האט ווען עס

ליפאזא צווישן זיי דער אייזענבאן פון בוראפעס קיין שטעטישע, דורך אויסזעהן — א קליינע באהן קליינע וואס עפרייבער בוראפעס מיט לעכעכער, און דורך דער רעג — די הויפט פון אונגארן צו דעם נאציגען ווייטענער וויס הויבען פון דא דער פיער דורכגאנגען און דער לא דער ניעדערגעסטע, זיין העכסטע פונקט איז ווענענער ווי 1,700 פוס איבער ים שפיעלע, דער ווערענא, דער העכסטע האלט ווענענער ווי 900 פוס דע-הויך, אויף דעם נאציגען וויס הויבען פון דא דער פיער ווענען ביי די ארויסגאנגען פון מאינס, און סמיר און דענעסער; אויף דעם אונגארישען בארגען געענענען זיי די ארויסגאנגען פון די טייבען, לאבארעצ, אייז און טאטאצער, וועלכע נעמען די אונגארן אין אלע הויפטן שפראכן פון מאינס מיט. און די שפראכן פאר דאס אונגארישע פאלאקאד איז טעוואן אונז צוואנגען מיי, און פאלאקאד גופא איז איבער געווערען מיי, די בייטן און צווישן זיי און קיין צפון און דרום פון דא פארשטען דער צום דראט און ערענטען זיך קיין מערב זייט פון בוראפעס.

און דער צייט ווען זיי און די שורות ווערען געפרייבער, שטיימען זיך די היטלעך און ווייטער פארשטען זיינען אויסגען דעם שפיין פון וועלכע און האבען דער הייבט די סאטעניע באשטעלער אין גראבן וואס עס געפינט זיך דעם וואקאלאז און וואס זיך באהן ערשט דורך די גרויסע שטאטס האט זיך וועלכע לויט 50 מיייל ווייטער און אינגארן און זיך דראט מיי בוראפעס. 210 מיייל פון דעם ארץ וואס עס שטענען די היטלעך פארשטען און און מורח פון בארטעלד שטיינען דא האבען זיי מילערע, עטרומיטן מערע לאבארעצ, וועלכע געפינט זיך אויף דעם אונגארישען וויס פון די בער, ווייטער צו מורח, זיינען די געסען זיך צו געפינען אין צפון זייט פון דעם בערג, אבער זיי שטענען זיך נאך און דעם וועלכע זיי געלעבט די היטלעך פארשטענען זיי זיי שטענען זיך געפינען זיך געלעבט די היטלעך פארשטענען זיי

טעט און עסטייכער אדער ס'פאסט
פון די דייטשלאנד, עס פערשטעט
זיך א דייטשע און עסטייכער אדער
פאטיווירעלע פון דייטשלאנד, רויסיש
זיך ווילע, זאגט ער אז רוסלאנד זאל
דלירען ווייל רוסלאנד האט זיך דאס
פערשטענדיג ביי זיך אדער פאר איהר
זכות, זיך מחמת זיי האבען
שלאנד, ווייל זיי האבען קיין אוראד
זיך זייער צו האבען, נאך מחמת דער
האז צו רוסלאנד.
רוסלאנד האט קיין אדער זאך ווי
עס ביי זיך אדער עס פערשטעט, דאס
עס זיך האבען מאכעט אריבער נעכאמס
פאמס.
אז איז ניט מאכענדיג, זיך מילך
סענעדיקט, ווען איינער פערקויפט זיין
דער אן אלטקייט, עס איז זאגער נאך
דאס ווי זיך אנשענדיג
נער פערקויפט זיין שטערן און דער
זיך צו וועלכע עס איז צו צו מאכען
זיכונג פאר איהם און דער עפענטליכ
עס און עס איז א שטערקע, ווען א
זישישער אדער פערקויפט זיך א דייטש
דער צו ווערען איהר פרעסאנעס גענען
שלאנד.
אז זייען ענוג פאר אונז דא פאלשע
בליים, וועלכע מען מאכט און רוסלאנד
אדער, אז זיי זיינען פערשטעט. מיר
זען אז איז גענוען בלויזם ניט שיי
זיך אדער זאגער זיך האבען, זיי
רויסיש זיך זאגן זיך ארויסצייג
וועט דעם צארע ערענדיגן סאך דאס
זיכונג און וועט שוין אויסגענוען
אויסער פון אונזערע דער ערד. מיר דאר
זאגער פערשטעטן יעדען איינציג
זיך מיט זייער אדראגנאט א נורגא
דער ביישולירונגען, וואס ווערען גע
טען גענוען אדער.
ווען א דייטשישער אדער פערקויפט זיך
פערשטענדיג צו דייטשלאנד און עס
מיט איהרע גענוען רוסלאנד, דאס
זיכונג איהר א נורגא, אז דאס רויסיש
ערענדיג זאגער פערשטעט איהר אנדערע
זיך אלס פערשטעט, וועלכע זיינען
זיך צו פערקויפן פאר געלד.
אז דאס דען זיך איינפאדא גענוג, אז
זיך עפעשטענדיק? און דאך פאר
זיך מען עס ביי אונז ניט.
זיך א "סאך" און גענוג א "קארטע"
דענען, און וועלכער ער ערענעלט זיך
אוישער שטייבער פון רוסלאנד
פון דאס פערקויפט אלס פרעסאנעס און
שלאנד גענוען רוסלאנד און אונזער
זיך גענוען פארשטעטענדיק אונזער

די ארדישע צוקונפט
אין די הינע מדינות

לויט די לעצטע מערדנענג פון אייראפא, האלט עס דעריי, אז איסאליען און וועמענע זאלען זיך אויך אריינזארגען אין קריגע ווי פאר דערנע פון עסטרייך שטיקער לאנד, אייניגע פראווינצען ווילען זיי פון איהר צוגעהערן.

צו דער ועלכער צייט קומט יעצט פאר א שטיקעל סכסוך צווישען יאפאן און כנע. יאפאן מאכערס פון כינא געוויסע קאנצעסיעס, וועלכע מען מיינט אויך קיין אנדער זאך ווי אז כינא זאל אבטרעטען צו יאפאן געוויסע שטיקער לאנד.

די מענטשען שלאגען זיך און זוכען צו שלאגען זיך פאר מעריטא-ריעס, פאר שטיקער ערד, קיינער איז נישט צופרידען מיט דאס וואס ער פערמאגט, יעדער מדינה וויל רייכער ווערען מיט מעריטאריע, ווען אפילו זי דארף דעריי פערלירען שווענדער מענטשען און מיליאנען געלט.

דער הימעל איז א הימעל פאר דאס און די ערד איז אבגעגעבען געווארען צו די מענטשען.

די אלע הימעלען זאכען, אלע אידיעאלען, רעליגיעזן זאכאד האבען אבערגעטראפן דאס פלאץ צו דער ערדפראגה, די ערד איז אבגעגעבען געווארען צו די מענטשען און די מענטשען קענען זיך מיט איהר נישט צוריקווערן.

דער הימעל און אלע הימעלשע זאכען האבען זיך פעררוקט אין הינענער, ריגורד, קיינמאל איז נאך אין דער געשיכטע פון דער מענטשהייט נישט פארקומען אז איבערקעהרעניש און די מוחות פון דער מענטשאפט, אזא פוסקים פון אידיאלען, קיינמאל האבען נאך די מענטשען נישט אנגעהערט אזא קונסטען פארמאגט מלחמה; עס איז יעצט נישט קיין מלחמה פאר דעם הינענען, עס איז נישט קיין מלחמה פאר דער בעפרייאונג און דער אויסבער מערגען פון דער מענטשהייט, עס איז אויך נישט קיין מלחמה פון איינער דריקענע גענוג אונטערדריקער, נור עס איז א מלחמה פאר שוועקע ביז נעם, ווער עס אלס האבען מעהר לאנד, ווער עס זאל בעהערשען מעהר און בעסערע האפענס, ווער עס זאל קענען מאמענט קאנטריבוציע.

וויסלנד האבען געזאגט די דארדנעלען, קאנסטאנטינאפאל, און פיר לויבט גאנץ אלעסארגעניש, זייטשלאנד פערלאנגט פוילען, בעלגיען און א שטיק לאנד אין פראנקרייך, די פראנצויזען ווילען אבנעמען צוריק על דאס אלסרינגען, איסאליען וויל נאך לאנד, רומעניע וויל נאך לאנד, בולגאריע וויל נאך לאנד, טערקיי און יאפאן ווילען נאך לאנד, הכלל אלע ווי דאס וויל נאך לאנד, נאך האפענס, נאך רייסן, פראווינצען, די וועלכע איז זיי קליין?

קענען מיר אידען האפען צו בעקומען פאלעסטינא און צייט פון לאנד-האפעניש און לאנד-וויסנשאפט?

איז עס ערן מעגליך, אז די יעניגע מלוכה וועלכע וועט האבען די מאכט אין איהר האנד צו דיקטירען, אז פאלעסטינא זאל אבגעגעבען ווער רען צו די אידען, זאל עס אונסערנעמען שטילערהעם פאר איהר אייגענעם בעקורד?

לויט ווי עס קוקט אויס, איז עס א גאנץ שווערע זאך, אז מיר אידען זאלען קענען בעקומען אונזער הייליגען ווינקעלעל מיט'ן גוטען וויר פון דעם יענטיגען קריסטליכען מדינה.

עס שטייט, אז די גענעטערענע צייט איז נאך נישט ריף גענוג פאר דער ערפילונג פון דער ארדישער נאציאנאלער האפענונג; און דעם יענטיגן ווער ווי פון לאנד-הונגער וועלען די אידען וויער אלסע ירושה נישט צוריקגעבן.

סער, און צו פיינער פלעגן מיט
שטער, און ערשטער בארשט ריבען דעם צור
בלויטגעטן ערפער.
ערהעלעך אינאיינאנצן
מענטשן זיינען פאראן אויף דיעזע מיר
פעלישן "פאקסעס" ווער פילע.
אויף דיעזע שייף און פאראן א דאָ
קומענע וואָס ערצעהלט אז:
6 מענטשן האָבען געברעכט א פאָר
יאהר פון זייער לעבען אויף דיעזע מיר
פעלישן, דאָס פאר אינאנצן מענטשן
וואָס זיי זיינען נישט צוואנגעקומען א
האָבען געפירט זייער ערשטע
לאַגע, און האָבען געשלאָסען צו גייען
אין ארבייטער ערפארד.
ניס אלע מאַל אין און ענגלאַנד ער
לויבט געווען דאָ ארבייטער. זיך צו אראָ-
ניזירען אין סטריד יונגאָס.
אין און ענגלאַנד ערלויבט געווען
פרייע און פרייע פרעסע. גענוג
בלוט און געפאָסען געוואָרען אין דעם
ערשטען העלט פון לעצטען יאהרהונ-
דערט. מענטשן, ביסערע קעמפער האָבען
זיך געלייבט ארבייטער דורכגעמאכט, איר
דער זיי האָבען געוואָונען א פרייהייט זיך
צו אראָניזירען אין סטריד יונגאָס. ניס
אלע מאַל אין און ענגלאַנד ערלויבט גע-
ווען פרייע פרעסע און פרייע דערע. גענוג
ארבייטער בלוט און געפאָסען געוואָונען
אין דעם ערשטען העלט פון לעצטען
יאהרהונדערט. מענטשן, ביסערע קעמפער
האָבען זיך געלייבט ארבייטער דורכגע-
מאכט, איידער זיי האָבען געוואָונען דיא
פרייהייט זיך צו אראָניזירען אין סטריד
יונגאָס. אין אָנפאנג פון די פערציער

זייער קען עס זאָגען, אז דאָס וועט ניס געשעהן און ווער קען אזוי
דאָנערט אין עס וועט דערצו זיך קומען?
דער הימלען אין די הימלישע אידעאלען זענען פאר גאט אין די
אין אונזערע געגענטען געוואָונען צו די מענטשן, אבער זענען דען זיי סעני
און האָבן הימלישע אידעאלען עסאָווען געבער זיי די היילע חיות.
קענען מיר זיי סטרייט און קענען מיר זיך אויף זיי פערלאזען? און
זייער ניס. זייער וואָס האָבען מיר צו סטרום אום ניס צו פערלירען אונזער
פערזענליכע פערזענליכע הייל, אזוי זיי מיר האָבען פערלאזען אונזער
היילעריגע היימען?
מאָרגען וועלען מיר אויף דרענען פלאץ פרייזערען דיעזע פראַגען
פערשטענען.

פון דיעזער זייט ים פערבלייבען די איינציגע פלעצער וואו דער איד וועט
קענען לעבען מער אדער וועניגער אויגעשטערט; עס קוקט אויס, דאס
איז די אמעריקאנער לענדער וועט איסידואקטען דער רוב מען אין רוב בנין
פון אונזער פערסאלטער נאציאן אין אז מיר וועלען דא נאך פערבלייבען
פאר פיעלע דורות.

אין עס פרעגט זיך די פראגע, אויב דא אין דיעזע לענדער וועט זיך
גיס ווידערשטעלן די וועלטע געשיכטע פון פערפאלגונג, וועלכע האט
זיך אונז פארטריב אין אלע פריהעריגע פלעצער וואו די זון האט אונז
צוגעשט געשיינט גאנץ העל?

האבען מיר דאך פאר א צייט געלעבט נוקלאר אין שפאניען אין
פארטוגאל, אין נאכהער אין פוילען אין אפילו אין רוסלאנד!

אויף! פראגעס אין טאלערנאן קענען מיר זיך מערער גיט פער
לאזען. מיר וועלן שוין וויפיעל קינדער דאס האט ביי דעם ערשטען אויס-
ברייך פון דער ערשטער קלענסטער ערדע.

היין דעם, איז דאך די 'מאלעראני' פון די אמעריקאנער, אפילו
היינט צו טאג איז גיט אזוי וויסנבילדיג.

מען איז דאך דעם אידישען איסגראנטען, פאר רעליגיאן
אין די פאבליקשולען אין א יעדע היינט קענען דעם איינגעוואר-
דערשט.

ווער קען עס אונז נארמאלירען, אז הונדערט אדער אפילו פופציג
יאהר שפעטער, וועלען דא גיט געמאכט ווערען קיין אויסנאחמעגעזעצן,
קיין געזאט, אדער אויז א באקאנטע א לא פוילע?

וועגן מיר דען דערצי גיט געוואהנט געווארען? האבען מיר עס
דען גיט געוועהן אין א מאטליען אפילו אין די יעצטיגע צייטען?

א גיטעס איז דאס דעם ביי אונז?

מיר אידען האבען שוין פיעלע מאל אויסגעפונען גוטע רוחיגע פלע-
צער, וואו מיר וועגן געשייטעט היין אין געסחן נאלדערען ביוונגעס, אבער
ווי לאנג האט עס אנגעהאלטען?

עס איז קיין וויפיעל גיט, דאס מיר אידען וועלען אימער ער אין
גלות און איבער לייזען פון די וועלטע נאכצוריות אויז לאנג ווי מיר וועלען
פערבלייבען שטעט צווישען פרעסדע פלעקער אויז עס קען דעריבער קיין
אויפגעבן עס זיין, אז אונז דא אין די אמעריקאנעשע לענדער וועלען מיר
אונזערע חלק חלק צוגעשטויסט.

געוויס וועט עס דא פאסירען איבעלע אויף אן אנדער אופן. אבי-
שאטעס פון א קינד, וועט עס קומען פון א פרעזידענט, אונטערשט
אונטערשט וועט עס זיין א בירגערס אין אונטערשט דעם הייליגען מינאר
וועט עס שוין א לעדוויסלייטשער.

פריהער ווערען אידישע קינדער געצוואונגען צו פויכעסן די פאכליכ
שולע, נאכהער ווערען זיי געצוואונגען צו זאגען הייליגע שולות פון
קריסטענעשטות אין דיעזע זאכען האבען מיר שוין היינט צו טאג, מיר פרעגט
זיך מאכן וואו וועט זיין קעמער?

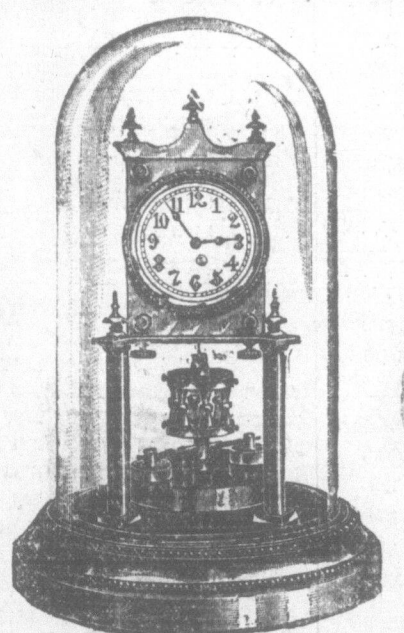
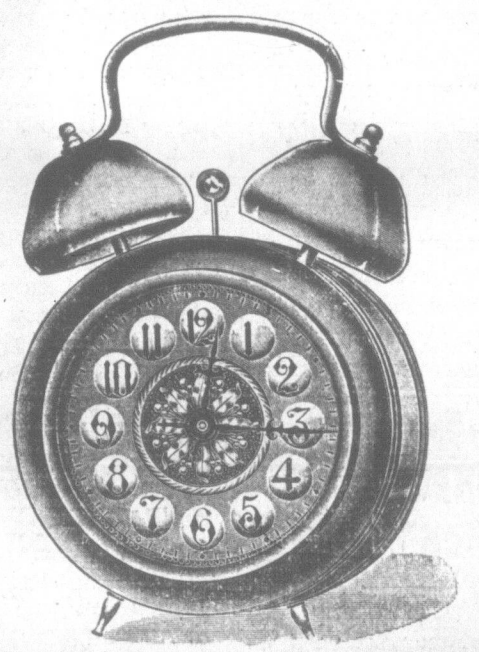
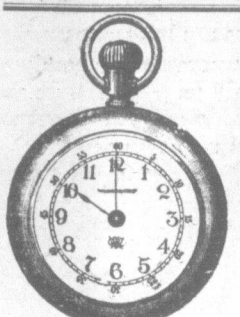
די לעדוויסלייטשער קען איסמארטאכען, אז מל זיין א קינד, אויז
געגעבן מאטעריעל, און מאכען קינד אן אידעל אויז געגען דעם שטעפער
פון לאז, אז מיר קינד זיין, דלכט אויז געגען די געזעצן פון אפען ער מיר
שינגט און אויז קענען מיר נאך האבען אידישעס אידען פאר פראווען
אן ברייט, פאר שרייבער ארבעט כוחות אין פאר קינד, לכנה, פונקט ווי מיר
האבען עס יעצט מאן הייל וונטאט און פאר ענדלעך מיט א ביליגען מערד.

הויפטשטאט, אבער אס די צוריקצור
הונד וועט זיין א סיגנאל פאר א נייעם רי-
טישען אנגרייפן געגן קראקוי און שוין
זיין.
דייטשלאנד וועט דאן מוזען זיך
זעלבסט פערטעדיגן אויף אלע אידען
מורח פראגעס, פון קראקוי ביז צום באר-
טישען און נאליציען קיין אונגארן, זייענע
ארמע וועט זיך דאן אויך מוזען צוריק
צוהען פון רוסיש פוילען, און די פרוכט
פון א נאנץ זינטער-מלחמה וועט גען
לאיכער.
במקור, א רוסישער געזאגט אין די
קאפאטען קאן ליכט צוזאמגעברענגען
די עסטרייך-רוסישע אנגרייפן אין פוילען,
גען צו שייסען א בעזונדערע שלום אב

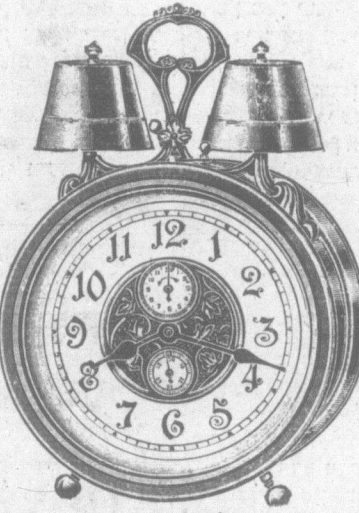
מ. העדער

1762 קוין סם. וועסמ

נייעם פיר אידען איין אידישע סמאר פאר אידען

14 קערעס הונדע רינגען 80 מענט א פעניוויי.
18 קערעס הונדע רינגען \$1.00 א פעניוויי.
וואסערע עקלינג גומ און גראממיר 40 מענט
מיין ספרינג 40 מענט. הייר-ספרינג 40 מענט. דוועל 40
מענט. ספעס 50 מענט.

מיר מאכען אייערע אלטע דוועלערי ווי נייע פיר א ליניעס פרוי.
אלערליי ברויען ריכטע געפאסט צו אייערע אויגען 98 מענט.
מיר גיבען אייך ראיעלע סחורה פאר דעם ביליגסטען פרוי.

מ. העדער

1762 קוין סם. וועסמ

**האוואנס
פערפעקשאן
קאדא**

מען
רופט זי
ריכטיג
פערפעקשאן.

מען וועלכע וועלכע ענטשטירען דעם גורל
פון די אלטע האבסבורגער מלוכה.
(נאך פרעגס ה. סימאנס)

אנטיסעמיטען אין מלחמה צייט

שטענדיג און שטענדיג מוז מען זיך
וואונדערן ווי אין די מייסטע לענדער
האלט מען זיך נישט בונדע צו די אידען
אין די זעלבע כללים, וועלכע מען האט
אויף פראקטיש פאר'ן געגעבן לאנד.
אין דייטשלאנד הערשט אויס דער, "ביר-
גער פרייערע", דער שלום צווישען אלע
פארטייען און ריכטונגען.
די אנטיסעמיטען קענען אבער, זעהט
אויס זיך און קיין לאנד נישט ערלויבען
צו א רייכע און הויכע נאציאנאלע
שטאנדפונקט — און אויסנעמען זוכען זיי
אויסצוגען דעם מאכענס, פאר ווייערע
שטאנדפונקט.
נאדע אויף ווי די רוסיש-פאלישע
אנטיסעמיטען בעשולדיגן די פוילישע
אידען, אז זיי ענטפאנגען הערצליך דאס
רויטע צייכען, — נאדע אויף בעשול-
דיגען די דייטשע אנטיסעמיטען די דייט-
שע אידען אין צולאס און לאטהאריען, אז
זיי בעציען זיך צו סימפאטיש צו די
פראנצויזישע סאלדאטען.
די בעהאפטען אנטיסעמיטישע לייפ-
צינער צייטונג, "האטער", האט ער
שפרייט א פלוג בלאט, אז, דאז אידישע
איינזונדער אין מלחמה (עלום) האט
בען בענעדיקט די ביליוויאליטעט פראג-
צווישען פאך, און ביי די קלאנגען פון
דער פראנצויזישער מיליטערישער מווי-
האבען אידישע טעכטער געטאנצט, "מאן-
נא" אין די גאסען און, "סווערען" מיט
די פראנצויזישע אפיצערען, און צוזאמען
מיט זיי געווענען שאפאנצער, דאס
בלעטעל בעהויפטעט אויך, אז און פריי-
בורג (מאדעל) בעציען זיך אידישע טעכ-
טער (14 יענע וועלכע!) צו פרייען
לייף צו דאס פראנצויזישע געטאנצען.
ווען עס מיליטע מיט די דייטשע ציי-
טונג, וועלט אס מאנטאג, האט דער
"פראנצויזישער פאר" קאמפער געגען אנטיסע-
מיטען אומגעפארשט די דאזיגע בעשול-
דיגע און אויסגענומען, אז דאס ווי
גען איינפאך אויסגעטראכטע ביליווילעס.
אפען געזעהט, וויס און נישט וואס
פאר א האט איז דאס, אז אידישע מייד-
לאך בעציען זיך סימפאטיש צו פראג-
צווישען געטאנצען אדער פערזאנלעכע.
א געטאנצען איז דאך שוין נישט דער
זעלבע גענערישער סאלדאט, וועלכער
שטעטען בעהאפטעט אויף'ן שלאכטפאל, און
ווייל הרגענע דעם שונא, אין דעם
געטאנצען אויף האבען זיך די "שטאר-
טען איינפערשטעלען" — דאדער מען זעהן
אן ערלויבען בירגער, וועלכער טוט זיין
פאליט און פערטעדיגט זיין פאטער
לאנד. ער איז אויך מייסטענס א שוואר-
כער, שולדאטען מענטש, און ווער עס האט
נישט קיין פערשטייטענדיק הארץ מיט
איהם שטענען אביסל היטענדיק, מיר
ווייסען דאך, אז אפילו אכט'ע דייטשע
קעס, רויטע קרייז שוועסטער האבען זיך
אונטערגעגעבן א פראנצויזישע געטא-
נצע סאלדאטען.

פרייוויליג איז אויך געגאנגען
אין איצט אויף'ן שלאכטפאל געטאנצען
איינער פון די הויפט גרינדער און פיר-
ער פון די, "אנדרט ישראל" (וועגער בע-
וועגונג) מארטין פייסט.
לויט א רעכענונג וואס עס האט געמאכט
מיט א קורצער צייט צוריק א בערלינער
אידישע צייטונג, האבען די אידישע
קהלות און אנדערע אידישע אינסטיטוציע-
אנען און דייטשלאנד ביז איצט איבערגע-
געבען דער דייטשער מיליטערישער אדמי-
ניסטראטער 22 טויזנטער בעלמאלאך, אויסער
דייטשען רויטען קרייז דיעזע רויטע סר-
מען.

גרויס וויינען אויך די ליידיגע פון די
דייטשע אידען, און געוויסע ערשער, וועל-
כע האבען געזעהט אלס הירענישע-
אמטעס האבען די אידישע קהלות געלייגט
בעזונדערס גרויסע פערזאנלעכע. און אסאך
פרייערע וויינען צושטערט געווארען
פילע סאמאנען. מען האט נאך דעם
א גענויעם סאמאניסטיש וועגען דעם
אבער שוין איצט ווייסט מען, אז אין
נאנצען צושטערט וויינען די אידישע
שוהלען אין סאלדאט, ארעטעלעכער,
שווינדלעריי און נאדענבורג אייניגע
סאלדאטען פון, "לאנד שטורם באטאליאן
בריען" האבען פון דער פערזאנלעכער
סיגנאלע און סאלדאט געזעהט א ספר
חורבן און איבערגעשטען צו דער אידישער
שול און ברייען.
אבער אויך אין מערב טשאטער האט
בען געלייגט זעהר פילע אידישע קהלות.
אויף האט איינפערשט צו עקזיסטירען די
אידישע געמיינדע אין זענענדיק (אבער
עלום), דען די מיליטערישע מאכט האט
בעפאלען אלע איינוואוינער אוועקצופירן

שומע

פון ג. סאפיר
אירוש פון ה. ב.

ליבער לעזער, דיר האט זיך געוויס
געמאכט אויף דוין לעבען צו בענענען
אזעלכע צווייפלינגע בראים, ווען דו
פילענסט מוזען פערזאנלעכע א טראכט
טהאן: צו וואס האט דער רבנו של
עולם זיך געמאכט אויף דער ליכטיגער
וועלט, דוכט זיך, אז זיך לעבען נור צו
לייב דעם, אום אויסצושרייבען אונזער
געזעלד און ענוות, קיין אנדער נאמען ווי
י"א שפראך פון זיין ליבערען נאמען: איז
נאך גיט מעליך פאר זיך אויסצולעזערען
זיך דאך מען קענען איבערטראגען און
דרורען, ווי א שטייגער א נור מן השמים,
ווי א שפראך פון גאט, אבער איך טוה
נאך מער — איך ניו זיך אויס, איך
בעטראכט זיך אלס מאטעריאל פאר האר-
נאך, וועלכע דער עוועגער שיקט צו
זייער ליבערעם קינדער. די הומאניטע-
טען, אין יעדער נאך, אין יעדער שטח, אין
יעדען אויף געזעהטע "אנטיסעמיטען"
זיין ליבערען נאמען, זעה אויך אן אסיגנ-
רונג פון דער פלוגער נאטור אויף האר-
ריכטיקער רעזעלוציע, אדער א סאמאנע
פאר וועלכע מען קען אין דירי מען אויס-
בעקומען א געוויסע סומע מומנט, א
שומע ליבערע לעזער איז א טויטערע
מעשע, דאס איז א הכחש'דיגע קוועלע
פאר א סאטירע, אט למייל, מיט שפיטע

רען פון דארטען. זיך מייסטע אידען האט
אויסגעוואנדערט אין די שווייץ, נאך
דער אלטער 80 יעריגער ראכניגען באר-
כער האט נישט געוואלט פון דארט אויטע
צוזאהערען, נאר ווען עס האט שוין פון
אלע וויינען געהאנגען מיט קיילען, האט
נאכער האט איך איהם אוועקגעפירט
אויסער שטאט און בעווייזען איהם,
וויפילע פערזאנלעכע שווייטע
פאר דעם זעלבען סאטירע וויינען נאך אדום
געלאפען איבער די גאסען.

דאמאלס האט דער מאטעריאל פון דער
פרייליכן געזעהט צו מיר: — איך זעה
שוין, אז איהר זייט פערזאנלעכע אויף איינער
נאנצען ליבערע, איהר קענט חתונה האבען
מיט מיין טאכטער".
איך בין געווען אויסער זיך פון מינד-
טיגען שווערס ווערטער, און דערום סאפיר
האט איך תיכע ומיד בעשלאסען זיך אליין
אויסצוגען אלס שומע.

היינט, ליבער לעזער, וועל איך זיך
פארשטעלען א פארשוי, וועלכער ווייט
אליין און זאגאר נאך מער ווי אלץ! א
יאה, א מעשע, וואס ווייט אלץ און נאך
זיך, וועלכע מען פערשטענדיק צוויי-
ווייטען בלויז נור אלץ איז גיט קיין גרויסע
האכער, דערצו איז גענוג צו האבען אן ער-
צילפאדענדישע ווערטער בוך, נור ווייטען
עעהר ווי אלץ — דאס וועסט נישט גע-
נינען אפילו אין דעם לעצטען באגרונ-
דען ערצילפאדענדישע ווערטער בוך, און
דאך ווייט מיין וועלטענער פארשוי דאס
אויך.

בשעת מיינע נסיעות האב איך גע-
אויף מיטאג און רעסטאראן מיט דעם פארשוי
וואס ווייט אלץ און זאגאר מער ווי אלץ
און איך ווייט אלץ און זאגאר מער ווי אלץ
דעם רבנו של עולם, וואס ער האט נור
איינעם אזא בעשאפען, ווען עס וואלט,
חלילה געווען א פאדאר אזעלכע, וואלט
אויך דער וועלט אין גיכע א הונגער גע-
ווארען דער פארשוי וואס ווייט אלץ
און זאגאר מער ווי אלץ, האט שוין
איינגעשלינגען אלע וויסענשאפטען, און
דאס שלנגען איז געווארען זיין צווייטע
סבך און אויף ווייט אלץ אין לעבען
קוקט ער פון דעם וויסענשאפטליכען
שטאנדרונקט, דערום שלנגען ער סאפיר
אייין אלץ: זום, פלייז, גרינס, געברא-
טענס, סאלאט, קעס, קאספאט מיט איין
ווארט, אלץ וואס געפינט זיך אויף'ן טיש
וויסנען

שטענדיגלעך בעקאנט מיט אלעס דערום
שלנגען ער אלץ איין אויף'ן אויסגע-
שטאפליכען געקאנט מיט אלעס דערום
אויף אלץ און זאגאר נאך מער ווי אלץ,
וועגען זום, למשל, ווייט ער, אז ער איז
היים און נאם און בעווייזט אייך דאס
מיט אותות ומופתים. דאס אפילו ווייט
יעדער, נור ער ווייט נאך מער ווי דאס.
ער ווייט פאר וואס איז דער זום היים
און פאר וואס נאם, און ער בעווייזט דאס
מיט קולי קולות און מיט גרלות: ווייל
דער זום האט זיך געקאכט אויף'ן פיינער
און ווייל זיין הויפט טהייל איז וואסער!
דאס אבער אפילו ווייט יעדער, נור ער
ווייט נאך מער: ער האט ערלערענט
די שפראך פון די פעסט אויסעלאך דאס
זום און פון זיך עעהר ער שוין איבער צו
דעם איין אויסעלאדענע קאקלויס, צו דעם
מויזענער אויסעלאדענע ארדוס, צו די אויגע-
לעך וואס אויף'ן ער פון א פאדור, צו דעם
סאטירע גרויסע אויגען עס האט אויסגע-
פאלט געוואר כשעת דאס אויסגעשטירען
"און דאך, ברום!" און ווי עס האט
די געמיינע דראנט צוגעמווערט די אויגע-
לעך כשעת זי האט זיך געהאלטען מיט

בעשיינט אייער הויז

ווארפם ארויס אייער אלטען דיינינג רום סעם אדער בעד-רום
פארנישטור מיט דעם אנקומען פון אונזער פריחלינג
איטור אלטען פרענקשען פארלאר סעם וואלם אייך שוין געווען צייט צו פארבייטן אויף איין
מאדערנע סעם

איהר האט יעצט די געלענדיגהייט דאס צו טהאן פיר האלב דעם געוועהן ליכען פריי.

קומט אריין אין אונזער סמאר אזו זעהט די לעצטע סמאר מעבעל.

L. YOLLES
363 Queen Street West
Phone Adelaide 1345

ל. יארלעס
363 קוין סטריט וועסט
פאן עדעלייד 1345

גענייען אין געהאט, פון די אויגען געהט ער
אריבער צו אהליעס הויזער אויגען, דער
ביי שרייט צו אויף, דאס אלע וועט פאלט
אויפגעפאלענע מיליטער, און ער פרעסט
אויף דערווייל דעם נאנצען זום און זאג
נאר נאך מער ווי דאס.
אז מען דערלאנגט פלייש, ווייט ער,
ווארום און פאר וואס איז דאס הארט
אדער ווייץ. דאס אפילו ווייט יעדער, נור
ער ווייט נאך מער ווי דאס. ער ווייט און
בעווייזט מיט קולי קולות און מיט חשי-
בות, אז דאס פלייש איז דערום הארט,
ווייל עס האט זיך וועגנ געקאכט און דער
פאר ווייץ, ווייל עס האט מויד צו לאנג גע-
קאכט.

ער האט זאגאר פערזענליך געקענט דעם
אקס וועמענס פלייש מען האט דערלאנגט
און פון דיעזען פלייש געהט ער שוין אויף
בער צו רויכעס בילדער, צום שור הבר, יא
כענס'דיגע חתונה, צו פערקערענענע
ליבערעלע, צו די קרבנות אין בית המושט
און דעם פלייש געברויך אין ימים טובים
און אז ווייטער. דערביי שרייט ער מיט
אזעלכע קולות, אז אלע ביליגען פערזענ-
לעך מיט אפענע מיליטער און ער פרעסט
אויף דערווייל דאס נאנצען פלייש און זאג
נאר מער ווי דאס.

אז מען דערלאנגט א מעהל גערייכט
ווייט ער שוין, אז ער איז עס פון שווארצע
מעהל, אדער פון ווייטע, דאס ווייטע חגם
יעדער נור ער ווייט נאך מער, ער ווייט
פאר וואס איז למשל, פון שווארצע מעהל,
אדער פון ווייטע פארטאג און האט איהם
ווייט וועגען דעם באראמער פון העל
עקיין, פון דעם מעהל גערייכט געהט ער,
אדער צו די מעהל, פון וועלכע שיקט
האט, בירדע, אויסגעקאכט א קוכען פאר
די דריי מילאכס. ער האט געפונען גע-
לעזען דיעזע מעהל, פון שרף'ן מאכט ער
א שפרינג צו ראבינאון און צו זיין מעהל
(ביי איהם איז זאגאר פאראן א הייטען פון
פילע מעהל), פון ראבינאון טהוט ער א
מאכט און אונטערשטעט דאס פארטאג און
מעהל פון האלץ שאפען, פון וועלכע ער
אליין האט אפמאל אויסגעקאכט צוויי
חלות, און אונטערשטעט מאכט ער נאך, די
העכערע פליה אין רוים, וואו די וועסט
אזעלכע האבען זיך געפונען מיט מעהל
(ביי איהם וועלכט איז פאראן אפילו און
פיר שיעלען, פון ראריט לאזט ער זיך,
דאס צו דעם האבנע מעהלענע טהייל פון
העכערע ווי אזוי ארום ער פאלט און
היטעל אלע פרייהאטער אויף דער שרף
און ווי ער אליין האט איין מאהל בעשול-
דיגע פאלאנצענען וואו דאס קוקטליכע
דעם פאלאנצענען פון דעם טהייל קריכט ער
פון טהייל, פון דעם טהייל פון קריכט ער
אונטערגען די מעהל ווערען און פערזוכט
דאס ער אליין זאגאר האט געמאכט איין
גרינגע מעהל ווערען און זאג ווייטער. דערביי
דאס אזוי אויף אויף'ן האלד, דאס
נאנצען מעהל גערייכט און זאגאר נאך מעהל

ווי דאס.
די דעם געבראטענע טרעפט ער
גלייך, צו האט מען דערלאנגט א צונג צו
אן ער האט ווייט אפילו יעדער, נור ער
ווייט נאך מער, ער ווייט נאך מער ווי דאס.
דאס גיט קיין צונג, אדער פאר וואס איז
דאס גיט קיין ער, פון דעם געבראטענע
דעם געבראטענע שולדער אריבער צו
וועגן ער מיט גרויס האלבטות אריבער צו
וועגן ער מיט גרויס האלבטות אריבער צו
בען מען וועט מכבד זיין די צדיקים אין
ער, (ביי איהם איז זאגאר דא א בילד
פון דעם שור הבר). דערביי מאכט ער
דעם, אז אלע ביליגען וועגן מיט אפענע
מיליטער און ער פרעסט אויף דערווייל דאס
נאנצען געבראטענע און נאך מער ווי דאס.

היינט ליבער לעזער, ער ווייט אלץ
און נאך אביסלעך מער ווי אלץ.
אז ער ווייטען אלע, אז די וועלט איז
בעשאפען געווארען פון חור ובהו, און
אבער ווייט פון וואס דער חור ובהו איז
בעשאפען געווארען און ער האט זאגאר
דעם חור ובהו אין א פאטאגראפיש בילד.
און זאג אלץ, ליבער לעזער, וואלט
רען געווען אז ער, ווען איך זאג דיר
אט דעם שטח זיך גענוגען פארשטעלען?

DODD'S KIDNEY PILLS
FOR ALL KIDNEY DISEASES
CURES RHEUMATISM SEUR BRIGHT DISEASE BACKACHE
23 THE PHARMACY

דאד'ס קידיני פיללס
פאר אלע נירען קראנקהייטען פאר רוי-
מאטיזם, ברייטע דעזון און שטענדיק
אין דעם.
צו באקומען אין אלע דראג סטאפס

1990

(א) מעשה(ע)

כיס ווייט פון ירושלים האט געלעבט
 אסאחל זעהר א רייכער, נור א מארגער
 דעם אצור און האט געלויבט נאט, וואס
 האט איהם אזא גליק בעשערט.

איינגעזאגט איז צו דעם מאן געקומען
א שכן אין האט געבעטען ביי איהם א
לואה.
דער קארגער האט ניט געוואלט גע-
און דער סמץ, וואס איז פרייע
אזוי רייך געווען, איז איצט, נאך דער ווא
סער פערפלייצונג גאר ארים געווארען א
ער האט געלעבט אין גויסה.

ווייסט ס'ווייב, - ווייסט
 איינמאל עקאנט צו ווין אלטער שטעט
 לאמיר אויסגען ווייליש און זעהן
 צו די שייט האט אונז אמת עקאנט.
 ווייזט זיי אויסגעשטעלט און אוועק
 קיין ווייליש.
 און די ווייזט אונזעם און איר
 שטעט, ווען עס איז שוין נאכט עטוואָס
 צו האבן געזען, ווייליש ווייזט אונז
 אונזערע שטעט, ווייליש ווייזט אונז

אין די פריי אוועק נאך דעם געלד
ען זי איז אבער צוגעגאנגען צו דעם
און נעהם ארויס פון דעם קאסטען צעהן
קעלם.
האט מען זיי אנגענויעזען
בראדל'ס הויז. דאָרט איז
שטחע געווען. רב בראדל גיט אויס זיין
טאָכטער האָט ער א מאַהציט געמאַכט

אסמען און האט געוואלט ארויסנעמען
און דארטער זיך צעזון שליסן, האט זי
געהערט א קול :
— זאל דאס געזאגט און אסמען לוי-
— ריהע עס גיט מיר ארט !
אז זי פריי האט דאס קול געהערט
אט זי זעהר דערמארשען און איז
גאלד געלאפן צו דעם טאטן
און איהר
געזעצט, וואס מיט איהר האט זי וואס
זי געמארשט.
דער הייזער האט זי געהערט
און האט זי געזען.

גערט, נור ער האט געזאגט צו זיין פרוי :
 — נאכדעמאל, עס קאן נישט זיין.
 אים האט נישט דער אויסגעדראכט, און אזוי
 זיין אין שטוב אריין.
 אז רעם שניצער'ס ווייב האט דאס דער-
 הערט, אזוי צו זיי צוגענאנגען און גע-
 פרעגט, פארוואס זיי וווינען.
 נור די אלטע לייט האבען נישט געוואלט

[illegible]

האט געענטפערט די שטים :
— וויינט ניט, — האט געזאגט צו
צו אייך אַנקומען.
מסתבא אזוי שוין אזוי בעשערט, זיי זאלען
כלים זיינען אַמאָהל אונזערע געווען,
געווען :
אויב דאס געלד טאָר איך ניט ריה-

"אויב דו ווילסט און שטאקט וויסן
 "ווייס, דאס געלט בערער
 דעם גבראל דעם שניצער —
 גאט איהם בערער
 "זיין שירות, נאָלד און זיכער
 "אידעל שטיינער, בעלד,
 "ווייל עס פארטלן מאן דעם שניצער
 און גארנישט ערשטעלד".
 האט ער דער תענה, פארברייטערט

[illegible][illegible]

עמנעאנגען אהיים. * * *
אין א מורצער צייט ארום האָט זיך
דער שטאָרט, וואו דער קמפן האָט גע-
פֿען. דער אלטער אין וועג אריין.
אין דער פריה ווען די אלטע האָבען
זיך אין וועג געוואַלט לאָזען, האָט זיי
דעם שניצערס ווייב מיטגעגעבען דעם

[illegible]

לאנג איז דער בוים געשוואומען איין די וואסערען ביז ער האט זיך אין געט א טאג צוגעשלאגען צו א ברעג, עס האט איהם א פישער דערוועהן

[illegible]

דער שומר האט גענומען דעם פיינ-
קובען און האט זיי דורכגעלאזט.
אליין האט ער געטראכט:
— דער פיינקובען וועט מיר צוגיין

קומען. דער גבריאלי דער שטענדיג מאכט
אויסציען וואס תהותו וויין פאסירט, וועל
אויף איהם ברענגען אים פיינליכען פאר
אזא טהנה. אזוי האט ער געמאכט.
אויפגעשטאנען אויף מארגען נאכד
מדיה, האט ער גענומען מיט זיך ער
עצן און האט איהם געברענגט דער גבריאלי
פאר א טהנה.
ווען ער בריאלא האט דערזעהען, אז
אויסציען וואס תהותו וויין פאסירט, וועל
אויף איהם ברענגען אים פיינליכען פאר
אזא טהנה. אזוי האט ער געמאכט.
אויפגעשטאנען אויף מארגען נאכד
מדיה, האט ער גענומען מיט זיך ער
עצן און האט איהם געברענגט דער גבריאלי
פאר א טהנה.
ווען ער בריאלא האט דערזעהען, אז

ר' גבריאל אָבענקױט דעם בוים
געבראכט צו זיך.
אז ער האט אָבער דעם בוים גענומען
טען, האָט ער אין איהם געפונען

דער פייגלעכע האָט זיך צוריק צו איהם
אומגעקערט, האָט ער זיך אָנגעדופען צו
זיין ווייב:
— נאָמט וואונדער! וואָס עס איז

CUNARD

עטמבר 1840
אירועה דורה ליווערס
דוסימאני
עלעסטע און דעסטע שיש איצט אין דער

טראנסילוואניא שבת מאי 8 מיטאן
אדרתא שבת, מאי 15
סאטמאר, שבת מאי 20
סאטמאר שבת, מאי 29
באטסיילאנא שבת, דזש 5
אזערס, ניכראלסדער, דענא, נעאפאל
פרימאס
קארפאטא, דאנעשימאן מאי 13
דיוונא ארום דער וועלט.
דורך ראשון צו אלע הויפט פארשטען
מן דער זיגל.
מא אטימארייטאנא יוז ווערען
מיינר סמיס קאמפאני, לימס-
24-25 סמיס סטריט, ניו יארק.

זאגט גוראפסקי, 113 קוויין סט. וועס
 דעמבעבער און סאטן 141 קוויין ו.
 גארמקעלע 117% קוויין סטריט ו.
 אטאראניוס די איינציגע אירישע
 ווינדא קאנינג קאמפאני

 מיר אטענדן צו אלער
 האנדל קוויין, מעקמאר,
 אפיסעס און סטאר קליר
 קינג. בעסטע אריינס צו
 די ביליאנע פריינד.
 מיר האבען אטאראניוס
 מען מאנאטיר א
 ערלייגער. מעלעאריס
 א ערלייגער סט. איסס,
 פאן קוויין 7391. ביר
 נאכט א ווינטאט סט.
 לעמאנאט קאלעדזש
 4319
 New York Winter Cleaning C
 1 Adelaide E

ONTARIO LAUNDRY CO. Ltd.

— מין לינדורד ז
וויסערקראפטיג
זעט וואו סיינע העמער און עקלער פאר
פומאן די שטעכענע : טאלסקינס נובארדישונ
וואו אינסקיט זאל בעפעלט מיר זעה
שפארט
גסטריא לאנדרי קיי. לימיטעד
8 רווארדר סט.
מע. 571 מיין 1921

וויכטיגע נייעס פאר אלע אידן

די בעסטע וויינ

פאר וויינען און העלדן רעכענען האבן פון די
 ביינעס און מור העלדן די בעסטע קעגנער
 פארבעדעט צו די ביינעס פרויען.
 א ספעציעלע טראקטאט פאר חתונות,
 מיר נאראטיבערן פילע צווישנעלעך.
 אומגעפער נישט אדער אלעס האט אורח
 201 סענס קעסט
 א.עמערסאן, פראג.
 בע

פערלערס און

די בעסטע סטוהל אצוואלסטען אקאסטיש
 יען דריינורס, ווינאסס, פענסי נורס,
 קאפלאן אין קא.
 האפטיבעלע און דוואבער 229 מוין ב
 וואוסטעל האפטיבעל פלאטצן וואו פילע
 יושאב לאסט יענען שמערינג א. ארע
 קאפלאן אין קא. דוואבער 229
 שטאפס

הם אלו שזקוקים
יינינג רום אנד
אי 192 ספטייבא
עם איז פיר אייער איינע
רעס שהנעסע פלייז אין אקאמערדישאן
נומע נעשאפטאע כישע שפייזען און
ינבלאם, 192 ספטייבא עוועניו
יער ספרינג איז שוין דא
קלינע, פּרעסע, פארבאם און פיל
ביי ל. ווייהם
די גוט בעזאמטע אוידישע קלינערס
ינגערעסטיי עזא. אדל